

PROTIVZAKONITI RATOVI

KAKO ZEMLJE NATO-A PODRIVAJU UJEDINJENE NACIJE
HRONIKA KOJA POČINJE OD KUBE I ZAVRŠAVA SE SIRIJOM

DANIJELE GANSER

Preveo s nemačkog
Nebojša Barać

Laguna

Naslov originala

Daniele Ganser

ILLEGALE KRIEGE, WIE DIE NATO-LÄNDER DIE UNO
SABOTIEREN. EINE CHRONIK VON CUBA BIS SYRIEN

Copyright © 2016 Orell Füssli Verlag AG, Zurich, Switzerland

All rights reserved

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Ovu knjigu posvećujem mojoj majci Žaneti i ocu Gotfridu,
kao i svim ljudima koji se hrabro, obazrivo i nenasilno
zalažu za mir.*

*„Svi članovi se u svojim međunarodnim odnosima uzdrža-
vaju od pretnje silom ili upotrebe sile protiv teritorijalnog
integriteta ili političke nezavisnosti svake države, kao i od
činjenja svega drugog što nije u saglasnosti sa ciljevima
Ujedinjenih nacija.“*

Zabrana upotrebe sile, Povelja Ujedinjenih nacija 1945.
(poglavlje I, član 2, odeljak 4)

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

Uvod	
1. Osnivanje Ujedinjenih nacija 1945. godine	
Nikada više rat	
193 zemlje članice UN	
Zabrana nasilja utemeljena u Povelji Ujedinjenih nacija	
Podrivanje UN lažima	
2. Osnivanje NATO-a	
Dvadeset osam zemalja članica NATO-a	
Partnerstvo za mir (<i>Partnership for Peace</i>)	
3. Imperija SAD	
Po čemu prepoznavamo imperiju?	
SAD su oligarhija.	
Martin Luter King o oholosti moći.	

4. Osnivanje Međunarodnog krivičnog suda**1998. godine**

Šta je zločin protiv mira?

Šta su ratni zločini?

Šta je zločin protiv čovečnosti?

Šta je genocid?

Ko je osuđen?

Vladavina prava umesto vladavine politike moći.

Džordž Buš i Toni Bler su ratni zločinci.

5. Protivzakonit rat protiv Irana 1953. godinePremijer Mosadik govori
pred Ujedinjenim nacijama 1951. godineProtvzakonito svrgavanje
Mosadikove vlade 19. avgusta 1953.

Mediji u zemljama NATO-a prećutkuju puč

Izvinjenje zbog puča

6. Protivzakonit rat protiv Gvatemale 1954. godine

Agrarna reforma zemlje predsednika Arbenza

CIA svrgava predsednika Arbenza

Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija ne pomaže

Gvatemali

Kastiljo Armas preuzima vlast

Ubistvo Če Gevare

Ajzenhauer upozorava

na „vojno-industrijski kompleks“

7. Protivzakonit rat protiv Egipta 1956. godineZavera pod nazivom „operacija *Musketar*“

Izrael, Francuska i Velika Britanija napadaju

Ujedinjene nacije šalju mirovnu misiju

Mađarska revolucija 1956..

8. Protivzakonit rat protiv Kube 1961. godine

Revolucija na Karibima

Zapaljive bombe padaju na Kubu

Atentati

Fidel Kastro u Njujorku

Invazija u Zalivu svinja 15. aprila 1961. godine.

Ujedinjene nacije su zakazale
u rešavanju pitanja invazije„Operacija *Mungos*“ podriva kubansku privredu.Zaustavljanje „operacije *Nortvuds*“

Rusi postavljaju rakete na Kubi.

Kenedi uvodi pomorsku blokadu Kube

Krizna sednica Ujedinjenih nacija u Njujorku

Ujedinjene nacije se pretvaraju
u sudnicu svetske javnosti.

Krizna diplomatija generalnog sekretara U'Tanta

Moskva povlači svoje rakete.

Ujedinjene nacije osuđuju američki
ekonomski embargo**9. Protivzakonit rat protiv Vijetnama 1964. godine.**

Francuska 1954. godine gubi svoju koloniju Indokinu.

Ubistvo predsednika Ngoa Dina Dijema

Ratna laž o događajima u Tonkinškom zalivu
1964. godine

CIA manipuliše masovnim medijima
 Protivzakonito bombardovanje Laosa i Kambodže.
 U'Tant, generalni sekretar Ujedinjenih nacija,
 uzaludno pokušava da posreduje.

10. Protivzakonit rat u Nikaragvi 1981. godine

Gerilski vođa Avgusto Sandino bori se protiv Jenkija
 Sandinisti preuzimaju vlast
 Kontraši započinju protivzakonit napadački rat
 1981. godine
 Međunarodni sud pravde osuđuje SAD 1986. godine
 Afera Iran–Kontra

11. Protivzakonit rat protiv Srbije 1999. godine.

Sjedinjene Države postavljaju vojnu bazu
 u bivšoj Jugoslaviji
 Američka *imperija* cepa Jugoslaviju
 Proglašenje nezavisnosti
 Hrvatske i Slovenije 1991. godine
 Početak rata u Bosni 1992. godine
 NATO bombarduje Bosnu u maju 1995. godine
 Masakr u Srebrenici 1995. godine
 Dejtonski sporazum u novembru 1995.
 SAD jača Oslobođilačku vojsku Kosova
 Navodni masakr u Račku u januaru 1999. godine
 NATO bombarduje Srbiju i Kosovo
 24. marta 1999. godine.
 Nemačka ponovo ulazi u rat
 Ratna laž o koncentracionom logoru u Prištini.

Ratna laž o masakru u Rogovu
 Milošević umire u zatvoru Ujedinjenih nacija

12. Protivzakonit rat protiv Avganistana 2001. godine

Invazija Sovjetskog Saveza 1979. godine.
 Teroristički napadi izvedeni 11. septembra 2001. godine
 Napad na Avganistan 7. oktobra 2001. godine
 Nemačka šalje vojnike u Avganistan
 Protivzakonit rat protiv Pakistana 2001. godine

13. Protivzakonit rat protiv Iraka 2003. godine

Prvi zalivski rat 1980. godine
 Drugi zalivski rat 1990. godine
 Invazija na Panamu 1989. godine
 Savet bezbednosti UN osuđuje
 napad na Kuvajt 1990. godine
 UN proglašavaju ekonomski embargo Iraku
 SAD i Velika Britanija bombarduju Irak 1998. godine.
 Bušov i Blerov napad na Irak 2003. godine

14. Protivzakonit rat protiv Libije 2011. godine

Predsednik Regan bombarduje Libiju 1986. godine
 Teroristički napad u Lokerbiju 1988. godine
 Zalaganje za prava žena u Libiji.
 Govor Muamera Gadafija
 pred Ujedinjenim nacijama 2009. godine
 Izbijanje građanskog rata u februaru 2011. godine.
 NATO bombarduje Libiju 19. marta 2011. godine
 Nov princip „odgovornost za zaštitu“
 (*Resonsibility to Protect* – R2P)

15. Protivzakonit rat protiv Ukrajine 2014. godine

- Širenje NATO-a ka Istoku.
- Samit NATO-a u Bukureštu 2008. godine.
- Puč u Ukrajini 20. februara 2014. godine
- Fuck the EU*: protivzakonit puč koji su Sjedinjene Države sprovele u Kijevu.
- Ponovno osvajanje Krima u martu 2014. godine
- Otcepljenje Krima i ruski veto u Savetu bezbednosti.
- Građanski rat u Ukrajini počinje 15. aprila 2014. godine.
- Obaranje putničkog aviona MH17 i sankcije protiv Rusije.

16. Protivzakonit rat protiv Jemena 2015. godine

- Američki napadi dronovima na Jemen 2009. godine.
- Barak Obama 2009. godine dobija Nobelovu nagradu za mir
- Saudijska Arabija bombarduje Jemen u martu 2015. godine
- Industrija oružja zarađuje u ratovima

17. Protivzakonit rat protiv Sirije koji još uvek traje

- Da li je Asad novi Hitler?
- Tajni rat NATO-a protiv Sirije
- Rat za naftovode i gasovode zalivskih monarhija Katara i Saudijske Arabije.
- Početak rata u Siriji u Dari u martu 2011. godine
- Džihadisti kao kopnena vojska NATO-a
- Oružje iz rata u Libiji u rukama džihadista
- Džihadisti osnivaju kalifat u junu 2014. godine.

- Napad hemijskim otrovom izvršen u Guti 21. avgusta 2013. godine.
- Snimci sa odrubljivanjima glava i američki napad 23. septembra 2014. godine
- Priča o eksplozivnoj buradi
- Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija bavi se problemom terorizma.
- Francuska započinje bombardovanje Sirije 27. septembra 2015.
- Rusija započinje bombardovanje Sirije 30. septembra 2015.
- Velika Britanija započinje bombardovanje Sirije 2. decembra 2015.
- Nemačka se uključuje u rat u Siriji 4. decembra 2015. godine

18. Zaključak**Hronologija: neki od protivzakonitih ratova posle 1945. godine****Preporučene knjige za dodatno produblјivanje.****Izjava zahvalnosti****O autoru**

Uvod

U vremenima kada sve veći broj izbeglica pristiže u Evropu, političari i građani s pravom zahtevaju suzbijanje uzroka izbegličkih kriza. Ali šta su uzroci? Pored porasta broja stanovništva, siromaštva, ekološke ugroženosti i nezaposlenosti, to su, bez sumnje, i ratovi koji pustoše zemlje iz kojih te izbeglice potiču. Rat i terorizam već godinama su udarne vesti u masovnim medijima. Međutim, u Evropi i Severnoj Americi ti isti masovni mediji suviše retko pominju da su ti ratovi protivzakoniti.

Od završetka Drugog svetskog rata i osnivanja mirovne organizacije UN važi zabrana rata koja se odnosi na ceo svet. U odnosu na ovu zabranu postoje samo dva izuzetka: kao prvo, to je pravo na samoodbranu, što znači da napadnuta zemlja sme da se brani. Kao drugo, dozvoljen je rat protiv neke zemlje ukoliko postoji izričit mandat Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. Osim u slučaju ova dva izuzetka, rat je zabranjen, i to već više od sedamdeset godina.

Kada neko uzme oružje u ruke, izađe na ulicu i ubije nekog čoveka, to je protivzakonito. Ubistvo je zabranjeno. Svi ljudi to znaju. U uređenoj pravnoj državi policija tada traga za ubicom, a kada ga uhvati, dobiće pravedno suđenje sa iskusnim

i pravednim sudijama i posle toga dugi niz godina moraće da provede u zatvoru. Mnogi ljudi znaju da je i rat protivzakonit, baš kao i ubistvo. Zabranjeno je da jedna zemlja izvrši oružani napad na drugu zemlju. Krivicu zbog zločina izvršenja teškog nasilja snose političari zemlje koja napada, dakle, po pravilu, predsednik ili premijer, i oni bi trebalo da budu optuženi i kažnjeni, a mnogi od njih i da završe u zatvoru.

Međutim, upravo to se ne događa nikada ili isuviše retko zato što su političari koji snose odgovornost suviše moćni u odnosu na ulične ubice pa niko ne može da ih uhapsi i kazni. A, pored toga, i zato što se masovni mediji ne usuđuju da političare, koji vode ofanzivne ratove bez mandata UN, jasno i glasno nazovu zločincima. Posledice svega toga su dalekosežne. Jer o onome što se ne prikazuje na televiziji i o čemu ne pišu novine, malo se razmišlja i raspravlja, pa zato širokoj publici retko pada na pamet da su ratni zločinci iz država NATO-a takođe krivci za izbegličku krizu; stalno slušamo o krijumčarima ljudi i njihovim šleperima sa izbeglicama koji, doduše, takođe snose odgovornost, ali su u hijerarhiji mnogo niže.

Ja sam švajcarski istoričar i istraživač mira i polje moje stručnosti je međunarodna istorija posle 1945. godine, a u Bazelu vodim Švajcarski institut za istraživanja mira i energije (SIPER). Dugi niz godina sa rastojanja sam posmatrao razne ratove i užasnua sam se kada sam ustanovio sledeće: zemlje koje pripadaju NATO-u, najvećem vojnom savezu na svetu koji predvode SAD, u poslednjih sedamdeset godina započele su većinu protivzakonitih ratova, ali su uvek prolazile nekažnjeno. SAD i NATO predstavljaju opasnost za svetski mir jer su se iznova i iznova oglašivali o zabranu ratovanja.

Na osnovu činjenica i hronološki iznesenih primera iz raznih zemalja, u ovoj knjizi objašnjavam kako se vode protivzakoniti ratovi. Ukazaću na to kako su pravila mirovne organizacije UN podrivana svesno i sa namerom. Moja istraživanja u

vezi sa temom protivzakonitih ratova trajala su mnogo godina i zato želim ukratko da iznesem istorijat nastanka ove knjige.

Ovo istraživanje započeo sam 1997. godine. Tada sam imao dvadeset četiri godine i studirao sam istoriju na Katedri za istoriju i filozofiju na Bazelskom univerzitetu. U okviru završnih ispita morao sam šest meseci vrlo temeljno da istražujem određenu tematsku oblast i potom da spremim diplomski rad, koji je na kraju bio dugačak sto pedeset stranica (danas bi to bio master). Znao sam da su ratovi protivzakoniti i zato sam odlučio da na primeru krize u Kubi 1962. godine ispitam jesu li tada poštovana pravila Ujedinjenih nacija ili nisu. U arhivama sam proučio protokole Saveta bezbednosti UN i Generalne skupštine UN i uz to sam čitao stručne knjige. Izvori UN su javni i dostupni. Svako može da pročita šta su zastupnici raznih zemalja rekli na zasedanjima UN. Tada se još sve beležilo na papiru. Danas mnoge dragocene dokumente Ujedinjenih nacija možemo pronaći i u digitalnom obliku u Biblioteci Ujedinjenih nacija Dag Hamarskjöld (*United Nations Dag Hammarskjöld Library*).

Nakon što sam mnogo šta pročitao, došao sam do potresnog zaključka: pravila UN sistematski su kršena, a to nikada nije obznanjivano u masovnim medijima. U Savetu bezbednosti UN izgovoreno je mnoštvo laži. Osim toga, vode se prikriveni ratovi protiv kojih su Ujedinjene nacije nemoćne, kao što je na primer bila invazija u Zalivu svinja 1961. Napisao sam svoj istraživački rad na engleskom, a rezultate sam pod nazivom *Uloga Ujedinjenih nacija u Kubanskoj raketnoj krizi (The Role of the United Nations in the Cuban Missile Crisis)* predstavio u julu 1997. na Bazelskom univerzitetu. Položio sam ispit. Profesori istorije Rajner Hofman i Georg Krajs mom radu su dali odličnu ocenu i najviše pohvale (*summa cum laude*) i obodrilu me da objavim svoj naučni rad.

Godine 2000. mala izdavačka kuća *Juniverziti pres of saut (University Press of South)* u SAD objavila je moj diplomski

rad pod nazivom *Bezobzirno kockanje. Sabotiranje Ujedinjenih nacija u Kubanskom sukobu i Raketnoj krizi 1962.* (*Reckless Gamble. The Sabotage of the United Nations in the Cuban Conflict and the Missile Crisis of 1962*). Noam Čomski, profesor kojeg veoma cenim i koji predaje u Americi na MIT (Masačusetski tehnološki institut), čovek koji je u mnogo navrata kritikovao protivzakonite ratove koje je vodila njegova zavičajna zemlja, pohvalio je moju knjigu, što je mene, mladog istoričara, veoma obradovalo. Čomski je na korici objasnio da je ova knjiga „blistava naučna studija koja ne samo da doprinosi boljem razumevanju krize na Kubi već skreće pažnju i na to kako se ponašaju najmoćnije članice UN.“

U međuvremenu me je međunarodna politika tako opčinila da posle diplomiranja nisam napustio Bazelski univerzitet, već sam se u okviru svog rada na doktoratu od 1998. još snažnije udubio u savremenu međunarodnu istoriju. U okviru svog istraživačkog projekta posvetio sam pažnju tajnim vojnim jedinicama NATO-a u hladnom ratu i tako sam u septembru 2001. odbranio svoj doktorat iz istorije. Deo istraživanja o tajnim vojnim jedinicama sproveo sam u Londonskoj školi ekonomskih i političkih nauka (*The London School of Economics and Political Science*) u Londonu i tamo sam sa naučnicima iz Finske, Norveške, SAD, Velike Britanije i drugih zemalja često raspravljao o NATO-u i UN. Tema je bila i više nego aktuelna zato što je tada, 1999, NATO bez mandata Ujedinjenih nacija bombardovao Srbiju. Bio sam mlad doktorant, ali sve jasnije mi je bilo da NATO krši zakone UN.

Sada imam četrdeset četiri godine i postaje mi jasno da se već dvadeset godina bavim istorijskim istraživanjima posvećenim delovanju NATO-a i UN. Svih tih godina sakupljao sam podatke, citate i činjenice za ovu knjigu. U februaru 2003, neposredno nakon što su SAD i Velika Britanija bez mandata UN započele protivzakonit napadački rat protiv Iraka – čiji je kasniji proizvod teroristička milicija Islamska država, koja

u ovom trenutku razara Siriju – bio sam sa svojom ženom i prijateljima u švajcarskoj prestonici Bernu, gde su se održavale demonstracije protiv tog rata. Učestvovalo je oko 40.000 ljudi i to je bila jedna od većih demonstracija u Švajcarskoj još od 1945. I u drugim evropskim prestonicama i u Severnoj Americi hiljade ljudi izašlo je na ulice. To, međutim, američkog predsednika Džordža Buša i britanskog premijera Tonija Blera nimalo nije zabrinjavalo. Uprkos svim protestima, napali su Irak u martu 2003, izazvali su kaos na Bliskom istoku i proizveli ogromnu patnju i talase izbeglica. Ono što je za pokret hipija bio vijetnamski rat, to je za mene rat u Iraku: događaj koji je potresao svet i politički dirnuo milione ljudi, a jedan od njih bio sam i ja.

Pošto je posle rata u Iraku sve većem broju ljudi postajalo jasno da protivzakoniti ratovi ugrožavaju mir u svetu, povećava se i zanimanje za istraživanje mira i istorijsko istraživanje spirale nasilja. Zato je Izdavačka kuća „Kaj Homilijus“ iz Berlina zatražila odobrenje da moju studiju o sukobu na Kubi prevede sa engleskog na nemački i objavi je u svojoj ediciji posvećenoj savremenoj istoriji. Pristao sam. Klaus Ajhner preveo je tekst i knjiga se zatim 2007. pojavila pod naslovom *Kubanska kriza – UN bez šansi. Tajne vojne strategije i propadanje svetske zajednice 1959–1962*. Knjiga je nekoliko godina prodavana, ali sada je rasprodata i neće biti ponovo objavljivana. Svi važni podaci o Kubi izneseni su u ovoj knjizi u dužem poglavlju posvećenom ovoj temi.

Analize koje obrađuju temu protivzakonitih ratova sakupljane godinama, izložio sam u ovom delu. Naravno, ovo nije sveobuhvatan prikaz svih protivzakonitih ratova posle 1945. pošto ih ima tako mnogo da ovde ne mogu da pomenem sve. Ova knjiga svedena je samo na obrađivanje protivzakonitih ratova u kojima su sudelovale članice NATO-a, ali podrazumeva se da su postojali i protivzakoniti ratovi u kojima članice NATO-a nisu učestvovala. Dakle: mnogi protivzakoniti ratovi neće biti

pomenuti u ovoj knjizi i to je ogromno područje u koje mora da bude uloženi ogromni rad da bi podrobnije bilo istraženo.

Ova knjiga podeljena je na hronološki raspoređena poglavlja posvećena raznim zemljama. Čitalac, dakle, nakon što pročita uvodna poglavlja koja govore o UN, NATO-u i SAD i Međunarodnom krivičnom sudu, slobodno može da se posveti onim poglavljima koja ga najviše zanimaju. Hronologija na kraju knjige omogućava brz pregled najvažnijih podataka i događaja.

Nadam se da će ovu knjigu pročitati neka mlada studentkinja ili neki mladi student i da će se osećati isto kao ja kada sam kao dvadesetčetvorogodišnjak sedeo u Bazelskoj univerzitetskoj biblioteci: naime da će u njima pobuditi pažnju i trajno zanimanje za svet, ljude i mir. Osim toga, nadam se da će ova knjiga dotaći sve ljude svih starosnih grupa, ljude koji se ne bave stručno istorijom, ali ih zanimaju događaji u svetu i mirovni pokreti i u najširem smislu se zalažu za mir. Jer čvrsto sam ubeđen da moramo da zaustavimo protivzakonite ratove i poštujemo Povelju UN.

1. Osnivanje Ujedinjenih nacija 1945. godine

Svetska mirovna organizacija Ujedinjene nacije (*United Nations Organisation* – UNO) osnovana je 26. juna 1945. u San Francisku u SAD. Njeno glavno sedište nalazi se u Njujorku, dok je drugo sedište u Palati nacija u Ženevi u Švajcarskoj. Mnogi osnivači Ujedinjenih nacija bili su potreseni užasima i bolom koje su ljudi jedni drugima naneli za vreme Drugog svetskog rata. Taj najveći i najsvirepiji rat koji je vođen na ovoj plavoj planeti odneo je šezdeset miliona života, što odgovara današnjem broju stanovnika Francuske.

Nikada više rat

Već posle Prvog svetskog rata nastali su manji mirovni pokreti. Nemački vojnici koji su se borili u Prvom svetskom ratu, osnovali su 1919. Mirovni savez učesnika u ratu i svesrdno su se zalagali za to da nikada više ne dođe do novih ratova. „Svetski rat je prošao. Ako je imao ikakav smisao, to je onda podučavanje naroda o besmislenosti oružanih sukoba“, glasila je mudra spoznaja tih vojnika. „Međutim, i takve ogromne poduke brzo se zaboravljaju. Važno je očuvati sećanje na patnje, prolivenu

krv, bol, tlačeno čovečanstvo. Za to bi prvenstveno trebalo da se zalažu sudeonici u ratu. Oni znaju šta je rat. Stoga svim sredstvima moraju da se bore protiv rata i za mir.“ Mirovni savez hteo je da uvede u škole nastavu o očuvanju mira i da raspusti vojsku, a glavna parola bila je „Nikada više rat!“¹

Poznato je da ovaj mirovni pokret nije uspeo da ostvari svoje ciljeve. Posle Prvog svetskog rata usledio je Drugi svetski rat, u kojem su do izražaja došli sasvim novi, do tada nezamislivi načini ubijanja kakvi su vršeni u koncentracionim logorima kao što je Aušvic ili bacanje atomske bombe na Hirošimu. Mnogi koji su doživeli i preživeli Drugi svetski rat nisu želeli da se takvo ludilo ikada ponovi, te su stoga iznova tražili načine kako da u potpunosti zabrane ratove ili makar da ih dozvole samo u izuzetnim okolnostima.

Ljudi koji su preživeli Drugi svetski rat uplašili su se i svega onoga što je u njima samima za vreme rata isplivalo na površinu. Jer uvideli su da postoji mogućnost skoro nepojmljivog samostrebljenja koju je trebalo obuzdati. Pohlepa za moći i novcem udružena sa lažima, obmanama i bezobzirnošću prouzrokovali su ogromnu patnju. Sofi Šol, koja se za vreme Drugog svetskog rata kao članica pokreta otpora *Bela ruža* neustrašivo borila sa nacionalsocijalističkom diktaturom, jasnim rečima je kritikovala ponore međunarodne politike: „Iako se ne razumem mnogo u politiku, iako nisam dovoljno ambiciozna da se bavim njom, ipak imam makar osećaj razlikovanja pravednog od onog što je nepravedno“, napisala je za vreme rata ova devetnaestogodišnjakinja u pismu svom vereniku Fricu Hartnagelu. „I mogla bih da zaplačem zbog pokvarenosti ljudi koji se bave velikom politikom, kako samo lako prodaju svog brata zbog neke sitne koristi... Svi u sebi nosimo visoka vrednosna merila, samo

¹ Osnivački proglas „Mirovnog saveza učesnika u ratu“, *Berliner Volkszeitung*, 19. oktobar 1919. Citirano u: Kurt Tucholsky: *Gesamtausgabe. Texte und Briefe. Band 3* (Kurta Tuholski, *Sabrana dela. Tekstovi i pisma. Tom 3*) Rowohlt 1999.

što nedovoljno često tragamo za njima. Možda zato što su to beskompromisne vrednosti.“ Sofi Šol je 1943, zajedno sa svojim bratom Hansom, uhapšena zbog „veleizdaje“ i „podrivanja odbrambenih snaga“ dok je na Minhenskom univerzitetu delila letke, osuđena je i potom joj je giljotinom odrubljena glava.²

Sve do danas brat i sestra Šol primer su za to da su i u najmračnijim časovima svetske istorije postojali borci za slobodu koji su po cenu sopstvenog života pokušavali da spreče masovna ubistva, nasilje i nepravdu. Ovo je postulat koji su preuzeli i osnivači Ujedinjenih nacija. Njihova iskrena želja bila je da buduće generacije oslobode okova rata i da stvore novi i bolji svet. Mnogi saradnici UN posvetili su se tim ciljevima. Među njih spada, na primer, Švedanin Dag Hamaršeld, drugi generalni sekretar UN čija su uverenja bila čvrsto utemeljena na hrišćanstvu. Na njegovom nadgrobnom spomeniku u Upsali u Švedskoj piše: „Ne ja, već Bog u meni.“ Hamaršeld je bio čovek koji je svoje svakodnevno bogoslužjenje potvrđivao zalaganjem za mir u svetu. Za to mu nije bila potrebna crkva, već dodir sa ljudima. Nakon što je preuzeo funkciju generalnog sekretara u aprilu 1953, ispred zgrade glavnog sedišta Ujedinjenih nacija u Njujorku objasnio je jednom novinaru: „Sa očeve strane nasledio sam veru u to da nema ispunjenijeg života od onog provedenog u nesebičnom služenju sopstvenoj zemlji – ili čovečanstvu. To služenje iziskuje žrtvovanje svih ličnih interesa, ali i hrabrost da nepokolebljivo stanemo iza svojih uverenja.“ Hamaršeld je preminuo 18. septembra 1961. prilikom nerazjašnjenog pada aviona iznad Afrike, gde je posredovao u mirovnim pregovorima za vreme krize u Kongu. Generalni sekretar UN je verovatno ubijen. Kratko nakon što je poginuo dobio je Nobelovu nagradu za mir.³

² Sönke Zankel: *Mit Flugblättern gegen Hitler (Lecima protiv Hitlera)*, Böhlau Verlag 2008, str. 95.

³ Stephan Mögle-Stadel: *Dag Hammarskjöld. Vision einer Menschheitsethik (Dag Hamaršeld. Vizija etike čovečanstva)*, Verlag Urachhaus 1999, str. 67.

193 zemlje članice UN

Ujedinjene nacije su jedina međunarodna organizacija čije su članice skoro sve zemlje sveta, i u ovom trenutku ima ih 193. To omogućava vladama da preko svojih ambasadora u UN u Njujorku i Ženevi budu u stalnoj vezi i razmenjuju informacije, što je u kriznim vremenima naročito dragoceno. Tokom poslednjih sedamdeset godina znatno se povećao broj članica Ujedinjenih nacija, sve više država želi, kao izraz svoje nezavisnosti i suvereniteta, da postane punopravna članica UN. Kada su 1945. osnovane Ujedinjene nacije, brojale su samo 50 zemalja, i tada su, između ostalih, članice bile SAD, Francuska, Rusija, Meksiko, Kuba, Brazil, Kanada, Indija, Iran, Irak, Danska i Norveška. Republika Kina, opšte poznata kao Tajvan, takođe je bila jedna od osnivačkih zemalja, a zvanično sedište kineske vlade tada se nalazilo u Tajpeju. Tek je 1971. godine njeno mesto u UN preuzela komunistička Narodna Republika Kina, to jest sedište kineske vlade premešteno je u njenu prestonicu Peking. Austrija je UN pristupila 1955. godine. Savezna Republika Nemačka (SRN) i Nemačka Demokratska Republika (NDR) pristupile su UN 1973. kao dve samostalne članice, a od 1990. ujedinjena Nemačka je članica UN. A budući da su Švajcarke i Švajcarci principijelno nepoverljivi prema međunarodnim organizacijama, švajcarski narod dugo je odlagao pristupanje Ujedinjenim nacijama. Švajcarska je tek 2002. posle održanog referenduma postala članica UN. Kao osoba sa pravom glasa, glasao sam za pridruživanje Švajcarske UN i pritom sam podugačkim člankom u *Noje cirher cajtungu* (*Neue Zürcher Zeitung*) vrbovao za pristupanje Ujedinjenim nacijama.⁴

Najmlađe tri članice UN su Istočni Timor, Crna Gora i Južni Sudan. Istočni Timor postao je članica UN 2002. godine

⁴ Daniele Ganser: *Die Schweiz zwischen Igelmythos und UNO* (Švajcarska između mita o ježu i UN), *Neue Zürcher Zeitung*, 19. februar 2002.

nakon što je proglasio nezavisnost od Indonezije. Crna Gora je 2006. postala članica UN, nakon što se otopila od Srbije. Južni Sudan, koji se otopio od Sudana, postao je 2011. godine 193. članica Ujedinjenih nacija. Možemo poći od toga da će se broj članica Ujedinjenih nacija povećavati. Vatikan i Palestina u ovom trenutku nisu punopravne članice UN, ali obe zemlje imaju status stalnih posmatrača bez prava glasa u Generalnoj skupštini UN. Republika Kosovo je pravno autonomna srpska pokrajina, ali je 2008. jednostrano proglasila nezavisnost. Tu nezavisnost priznalo je 110 od 193 zemlje članice UN. Međutim, Kosovo u ovom trenutku nema mesto u Generalnoj skupštini UN, te samim tim nije ni zemlja članica UN.

Liga naroda, međudržavna organizacija osnovana posle Prvog svetskog rata 1920. godine zarad obezbeđivanja mira u svetu, doživela je potpun neuspeh jer nije bila u stanju da spreči Drugi svetski rat. Međutim, bilo bi pogrešno iz toga izvesti zaključak da su sve međunarodne organizacije nesposobne i osuđene na propast. Naravno, postoji mogućnost da će i Ujedinjene nacije u 21. veku doživeti neuspeh, da će ih oduvati nekakav treći svetski rat i da će proći isto kao nekada Liga naroda. Doduše, to se još nije dogodilo. I zato je pametno i važno da brižno čuvamo Ujedinjene nacije i da uvek budemo svesni njihovih osnovnih postulata.

Zabrana nasilja ustanovljena u Povelji Ujedinjenih nacija

Osnovna ideja Ujedinjenih nacija jednostavna je i jasna: ratovi su protivzakoniti. Ova osnovna ideja važi i danas, iako je pretrpetko zastupljena i isticana na televiziji, a ne prenose je ni novine ni internet. U članu 2 Povelje Ujedinjenih nacija zabrana nasilja objašnjena je pametno i jasno: „Svi članovi rešavaju svoje međunarodne sporove mirnim putem, tako da međunarodni

mir i bezbednost, kao i pravda, ne budu povređeni. Svi članovi se u svojim međunarodnim odnosima uzdržavaju od pretnje silom ili upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti svake države, kao i od činjenja svega drugog što nije u saglasnosti sa ciljevima Ujedinjenih nacija.“

Otkako se završio Drugi svetski rat i otkako su osnovane UN, u celom svetu važi ta zabrana ratovanja. Postoje samo dva izuzetka od te zabrane: kao prvo, važi pravo na samoodbranu, što znači da neka zemlja sme da se brani ako je napadnuta. Kao drugo, sme da se vodi rat protiv neke zemlje u slučaju da postoji izričit mandat Saveta bezbednosti UN. Samo u slučaju da Savet bezbednosti izda takav mandat, neki rat može se smatrati zakonitim. Svi ostali ratovi su protivzakoniti.

UN su važne zato što „imamo niz problema koji su zaista globalne prirode i koje – ako uopšte – možemo da rešimo samo zajedno, globalno“, naglašava s pravom Andreas Cumah, stručnjak za UN.⁵ Međutim, Generalna skupština, Savet bezbednosti i generalni sekretar nemaju „nezavisan život“. Oni samo oslikavaju ponašanje njihovih najmoćnijih članova. Ili, kao što je to opisao generalni sekretar UN Situ U'Tant: „Ujedinjene nacije mogu da urade samo ono što im dozvole njihove zemlje članice.“⁶ Odluku o primeni sile može doneti isključivo Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija. A ono što najviše mora da nas zabrine jeste nesrazmerna zastupljenost vojnog saveza NATO u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija. Savet bezbednosti UN sastoji se od pet stalnih članica, koje imaju pravo na veto i deset izabranih članica, koje dobijaju mandat

⁵ *Globales Chaos – machtlose UNO (Globalni haos – nemoć UN)*, Infosperber, 4. jul 2015.

⁶ Sithu U'Tant: *Portfolio for Peace. Excerpts from the writing of U'Tant, Secretary General of the United Nations, on major world issues 1961–1970 (Portfelj za mir. Izvod iz spisa U'Tanta, generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, o najvažnijim svetskim problemima 1961–1970)*, United Nations 1970, str. 1.

na po dve godine i nemaju pravo na veto. Odluke Saveta bezbednosti pravosnažne su za sve 193 zemlje članice UN kada barem devet od petnaest članica prihvate neku rezoluciju i pritom nijedna stalna članica ne iskoristi veto. Najmoćnijih pet stalnih članica Saveta bezbednosti UN su zemlje NATO-a: SAD, Velika Britanija i Francuska, i uz njih još i Rusija i Kina. Na osnovu ovog pregleda možemo izvesti zaključak da je skoro nemoguće da Savet bezbednosti UN izglasa rezoluciju koja će pravno dozvoliti rat protiv neke zemlje koja pripada NATO-u zato što bi neka od ove tri zemlje to sprečila svojim vetom. Interesi zemalja NATO-a su u Ujedinjenim nacijama nesrazmerno snažno zastupljeni.

Sasvim je prirodno što su ostale zemlje sveta uvidele da raspodela moći nije pravedna i ravnomerna. Na primer, Nemačka ili Indija, Japan ili Brazil nemaju stalno mesto u Savetu bezbednosti, pa samim tim nemaju ni pravo veta. Zato nemački mediji govore o „dvoklasnom društvu u Ujedinjenim nacijama“. Ono se sastoji od pet zemalja sa pravom veta i ostalih 188 zemalja članica koje nemaju pravo veta. Naravno, i „ostatak sveta“ ima svoj glas, naime Generalnu skupštinu UN. Tu niko nema pravo veta. Međutim, rezolucije Generalne skupštine imaju samo status preporuke i nikoga pravno ne obavezuju.⁷

I manje zemlje kao što je Libija kritikovale su takvo dvoklasno društvo. Povelja Ujedinjenih nacija kaže da „su sve zemlje, velike ili male, ravnopravne“, objasnio je predsednik Libije Muamer Gadafi u oktobru 2009. godine pred Generalnom skupštinom UN. „Postoji li ta ravnopravnost i kada je reč o stalnim mestima u Savetu bezbednosti? Ne postoji, mi nismo ravnopravni.“ Rekao je da je nepošteno da Savet bezbednosti i članice sa pravom veta imaju posebna prava. „Kako možemo

⁷ *UN-Sicherheitsrat. Zweiklassengesellschaft alten Rechts (Savet bezbednosti UN. Dvoklasno društvo zasnovano na starom pravu prvenstva)*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 13. oktobar 2010.

da budemo zadovoljni mirom u svetu i globalnom bezbednošću kada ceo svet nadzire samo petnaest zemalja? Ovdje su zastupljene 192 zemlje, a ipak podsećamo na *Spiker's korner* (*Speaker's Corner*) u londonskom Hajd parku. Mi govorimo, međutim, nikoga nije briga šta imamo da kažemo.“

Predsednik Libije se žalio na to da je uticaj Generalne skupštine preslab, a da nadmoć Saveta bezbednosti UN izaziva mučninu. „U ovom trenutku Savet bezbednosti je feudalizam bezbednosti, politički feudalizam za one koji uživaju u činjenici da imaju stalno mesto. Međusobno se štite, a sve ostale iskorišćavaju. Trebalo bi da ga nazovemo 'savet terora', a ne Savet bezbednosti.“ Kritika Muamera Gadafija, čiju su zemlju dve godine kasnije napale sile NATO-a Francuska, Velika Britanija i SAD i koji je u toku tog rata ubijen, iako oštra, bila je dobro potkrepljena činjenicama. On je ukazao i na poglavlje VII Povelje UN u kojem je opisano kada Savet bezbednosti može da upotrebi vojnu silu i odlično objasnio način rada tog dvoklasnog društva: „U političkoj svakodnevnici oni povlašćeni koriste Savet bezbednosti protiv nas, pod uslovom da im to ide u prilog. U suprotnom ga zanemaruju. Ako žele da poguraju neki projekat ili im je nešto potrebno, poštuju UN, veličaju ih i primenjuju poglavlje VII protiv siromašnih zemalja. Kada pak žele da prekrše pravila Ujedinjenih nacija, jednostavno se ne obaziru na čitavu tu instituciju... Od osnivanja 1945. godine, Savet bezbednosti nije uspeo da obezbedi bezbednost. Zanemarivaćemo sve rezolucije Saveta bezbednosti zato što se izglasavaju isključivo protiv nas, ali ne i protiv supersila koje imaju stalna mesta i pravo veta.“⁸

Istorijske činjenice, nažalost, potvrđuju kritiku koju je Libija uputila Ujedinjenim nacijama. Ta tako važna i dragocena

⁸ Govor Muamera Gadafija, predsednika Libije, pred Generalnom skupštinom UN 1. oktobra 2009.

zabrana ratovanja tako je često zanemarivana da su mnogi ljudi zaboravili da ona uopšte i postoji. Neki čak misle da zabrana ratovanja danas više ne važi ili da je izgubila važnost i da bismo mogli da ukinemo i UN koje su odslužile svoje i više ne obavljaju svoj zadatak. Međutim, kada bismo ukinuli zabranu ratovanja i Ujedinjene nacije, čime bismo ih zamenili? Verovatno bismo tada živeli u svetu u kojem bi najmoćnije države, među kojima je i *američka imperija* a sa njom i NATO, neprestano primenjivale silu kako bi postigle svoje ciljeve. Bio bi to svet u kojem bi se siromašni i slabi branili terorizmom i služili se asimetričnim ratovanjem sa ciljem da u zemljama NATO-a poseju užas i strah. Ukratko, imali bismo nesaglediv niz ratova i terorističkih napada, tako da niko nikada ne bi tačno znao gde je i zašto započeo neki rat, ko se krije iza poslednjih terorističkih napada i kako ponovo da se izađe iz te spirale nasilja. Bilo bi samo pitanje vremena kada će u takvom haosu neko upotrebiti i atomsko, biološko i hemijsko oružje. Sasvim sigurno niko svojoj deci i unucima ne bi poželeo tako žalostan razvoj događaja.

Zato mi se čini da je važno i ispravno svako podržavanje i jačanje zabrane nasilja koju su propisale Ujedinjene nacije. U svim slučajevima kada je ta zabrana zanemarena, kad god neko negde vodi protivzakonit rat – to mora da bude jasno prepoznato i moraju da budu analizirane okolnosti koje su dovele do njega. Upravo sam to uradio u ovoj knjizi na osnovu niza primera. Međutim, pre svega želim da podsetim da je osnivanje Ujedinjenih nacija 1945. godine, u kojem je učestvovalo pedeset država, bilo izuzetno bitan korak u istoriji čovečanstva. Taj korak je probudio velike nade zato što je svedočio o novom stanju svesti. Nikada ranije u poslednje dve hiljade godina poglavari država širom sveta nisu odlučili da zabrane rat. Ta sasvim nova ideja ostaje plemenita i ispravna iako nam poslednjih sedamdeset godina pokazuju da to još nije uspešno sprovedeno u delo.

Podrivanje UN lažima

Posle Drugog svetskog rata SAD su izričito podržavale osnivanje Ujedinjenih nacija. Predsednik Hari Truman, koji je naredio bacanje dve atomske bombe na Japan, objasnio je da su Ujedinjene nacije važne, ali da nisu savršeno rešenje: „U svetu u kojem ne bi postojao takav mehanizam, bili bismo osuđeni na življenje u neprestanom strahu da ćemo biti istrebljeni. Dakle, bilo je važno da nečim započnemo, pa makar to bilo i nesavršeno.“ A Henri Kabot Lodž, kasniji američki ambasador u UN, rekao je da ova svetska mirovna organizacija u svetu „doduše, ne može da stvori raj, ali možda može da nas sačuva od pakla“.⁹

Pošto ovu svetsku mirovnu organizaciju sve do danas vode ljudi i njihove povremene žudnje za moći i bogatstvom, jasno je da Ujedinjene nacije moraju da budu odraz tih ljudi i njihovog stanja svesti, dakle nesavršene i istovremeno nezamenljive. Nemački politikolog Klaus Diter Volf, koji predaje na Tehničkom univerzitetu Darmštadt, sasvim dobro opisuje organizacije koje pripadaju sistemu Ujedinjenih nacija kada kaže da su one „grupa ostrva civilizacije usred mora anarhije“, i mada one „doduše, ne ovladavaju u potpunosti prirodnim stanjem između država u kojem ne postoje nikakva pravila“, ipak „pružaju važan doprinos u uvođenju sve jasnijih pravila igre koja će na duže staze izmeniti logiku politike moći.“¹⁰

⁹ Stephen Schlesinger: *Act of Creation: The Founding of the United Nations: A Story of Superpowers, Secret Agents, Wartime Allies and Enemies, and Their Quest for a Peaceful World* (Akt stvaranja: Osnivanje Ujedinjenih nacija: Priča o supersilama, tajnim agentima, ratnim saveznicima i neprijateljima i njihovom stremljenju za mirom u svetu), Westview Press 2003, str. 7.

¹⁰ Klaus Dieter Wolf: *Die UNO: Geschichte, Aufgaben, Perspektiven* (UN: istorija, zadaci, perspektive), C. H. Beck 2011, str. 31.

Ujedinjene nacije su veliko pozorište. Irski političar Konor Kruz O’Brajen izvrsno je opisao jednom prilikom UN kao „svetu dramu“, rekao je da su upečatljiva prostorija Saveta bezbednosti i velika dvorana u kojoj se odvija Generalna skupština, prvenstveno veličanstvene kulise, iako nije sasvim jasno da li je predstava komedija ili tragedija. „Pozornica ostaje moćna, čak i kada učesnici to nisu... pozorište apsurdna. Preplavljeno duhovima i utvarama, i to i kada je reč o obliku i kada je reč o sadržaju. Međutim, na ravni koja se tiče svih nas, to je beznađežno ozbiljna farsa od čijeg ishoda mogu zavisiti naši životi.“¹¹

Kada imamo u vidu veliki broj ratova, prinuđeni smo da potanko i precizno istražimo zašto su i kada Ujedinjene nacije sabotirane i nisu uspele da izvrše svoj zadatak. Ova knjiga pokazuje da uzrok te neefikasnosti nije pohranjen u sistemu Ujedinjenih nacija, već da su krivci pojedini članovi koji su povremeno postupali nepravedno i lažima podrivali rad Saveta bezbednosti i Generalne skupštine. To je, logično, tačka u kojoj se krije i rešenje problema „neefikasnosti“. Svaka reforma UN koja ne uzme u obzir problem laganja, dugoročno posmatrano svakako će ostati neuspešna.

¹¹ Conor Cruise O’Brien: *The United Nations. Sacred Drama* (Ujedinjene nacije. Sveta drama), Hutschinson 1968, str. 11.